

“Eventyr viser vejen til os selv”

Essaysamling

C.G. Jung i Danmark 2020

Eventyret som gemte sig i kroppen. ”Prins Hat under jorden”

Af Charlotte Sjöström, jungiansk analytiker

“Eventyr viser vejen til os selv”

Dette er niende essay i den række, som bringes på hjemmesiden C.G. Jung i Danmark (www.cg-jung.dk) under titlen “Eventyr viser vejen til os selv”. Forfatterne er jungianske analytikere og senior-kandidater ved C.G. Jung Institutet.

Med udgangspunkt i primært eventyr, men også med referencer til film, musicals og science-fiction, belyses aspekter af menneskets indre psykologiske processer, og vores livslange søgen efter at forstå og komme overens med os selv, som vi nu engang er.

Med eksempler fra sin praksis beskriver jungiansk analytiker Charlotte Sjöström, hvordan man kan inddrage eventyr som et kreativt redskab i arbejdet med klienter, som har en svær stressproblematik forårsaget af følelsesmæssigt fortrængte problematikker, som til sidst har givet sig udslag i fysiske symptomer.

Eventyret som gemte sig i kroppen. Prins Hat under jorden

Prolog

Jeg møder jævnligt personer med en svær stressproblematik i min kliniske hverdag som psykoterapeut. Langvarig stress hænger ofte sammen med tilstande som depression og angst, hvilket ikke sjældent omfatter en følelsesmæssig relationsproblematik til en partner eller andre nærtstående. Man undviger, eller afstår fra at vælge at stå op for sig selv, og overlader de svære beslutninger til en anden. Til sidst siger kroppen fra med overvældende symptomer; som en sjælens råb på hjælp. En måde, hvorpå man kan bearbejde denne problematik i psykoterapi, kan være, at anvende eventyret som kreativt redskab, og med dets hjælp foretage en rejse i den indre verden af tanker, følelser, erindringer og håb. Eftersom eventyrets verden befinder sig udenfor tid og rum, kan det give uanede muligheder for at inspirere og forvandle psyken. I denne artikel kommer hverdagens stemmer fra virkelige kvindeskæbner der sætter ord på tanker og følelser om hvordan medafhængighed i relationer har påvirket deres liv. Jeg finder at eventyret om *Prins Hat*, med alle dets personer og aspekter, godt kan beskrive psyken, hos de stresspåvirkede kvinder jeg har mødt i min praksis, i al dens nuancerighed. Lad mig guide dig ud på en opdagelsesrejse i symbolernes magiske verden! Måske kan eventyret, med hjælp fra kvindernes fortællinger, så et lille frø hos os alle, lede os og spire i en ny indsigt? Alle billederne i det følgende er lavet af kvinder i terapi. Som sjælelige udtryk giver de eventyret et hverdagsaktuelt twist!

Kroppens råb på hjælp

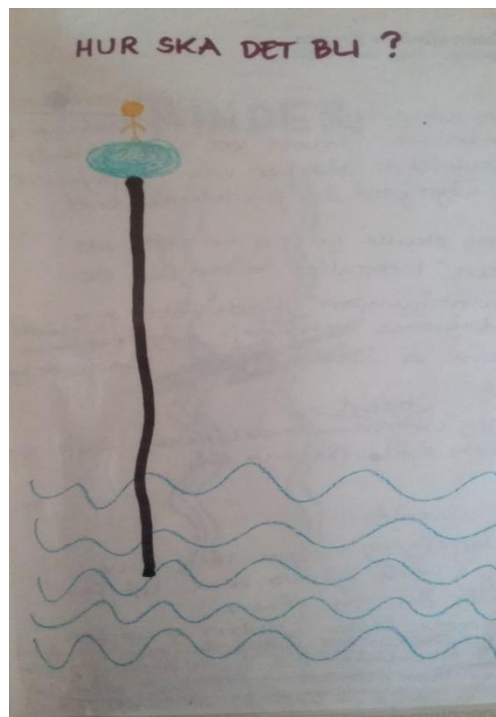
”Åh, alt er så meningsløst, jeg ved ikke engang, hvad jeg længes efter. Er det sådan livet skal være? Jeg orker ikke at leve med dette tunge i mig mere, jeg føler mig syg!”

Ordene strømmer ud af kvinden, som sidder foran mig. Tårerne løber ned ad hendes kinder, og hendes krop synker, rystende, dybere ned i terapisofaen: udmattet, ked af det, ulykkelig, opgivende ... Vi sidder sammen og deler kroppens udtalte sorg. Beskrivelsen kunne passe på mange kvinder, som befinder sig i næsten samme situation: Hverdagens almindelige roller er blevet norm, og livsgnisten og meningen med tilværelsen er forsvundet. Tilpasningen til livet, som bestemmes af omstændighederne, snarere end egne valg, lægger sig som en tåge over alt hvad der hedder selvstændighed og livsglæde.

Hun fortsætter: ”Jeg ved ikke, hvad der sker med mig nu ... der er gået så mange år ... jeg føler mig helt utilstrækkelig ... som om jeg har mistet mig selv.”

Kvinden er midaldrende og stærkt deprimeret. Hun har lidt af angst i flere år. Hun er i et mangeårigt forhold, som er styret af herskertendenser snarere end lydhørhed, og nu er hun ved vejs ende. Usynliggørelse og verbal, såvel som følelsesmæssig, mishandling har været hverdagskost for hende så længe hun kan huske. Selvværdet er helt udslettet, og hun har mistet al lyst til såvel arbejde som at orke at tage fat på dagligdagen. Hun er langtidssygemeldt på grund af stærke, diffuse smerter i kroppen, men er nu kommet til en skillelinje, hvor hun er nødt til at beslutte, hvordan hun skal komme videre med sit liv.

Ordene og scenen ovenfor kunne være taget ud af det dilemma, som tit genspejles i eventyrets verden. Så hvordan kan eventyret om Prins Hat være til hjælp i terapien med denne kvinde?

Der var en gang ...

Eventyret om *Prins Hat under jorden* er et af de ældste nedskrevne nordiske folkeeventyr fra 1844 som blev trykt i *Svenska Folksagor* (Swahn, 1959). Der findes flere versioner af eventyret. I denne artikel går jeg ud fra en senere version af Åke Holmberg (1983) [let bearbejdet til dansk, red.]. Eventyret kan fra et jungiansk perspektiv ses som et kvindeligt individuationseventyr. Det har sin oprindelse i fortællingen om Amor og Psyke, og beskriver den psykiske modningsproces fra naiv tillid og afhængighed til selvstændighed. Eventyret er langt og rigt på symboler, som fører os ind i en verden af magiske udfordringer.

Eventyret om Prins Hat, fortæller om en konge, som bor alene med sine tre døtre i sit kongerige. Han er en rar konge, styrer sit rige efter bedste evne, og forsøger være alle tilpas. I særlig grad sine døtre, som han giver alt, hvad de vil have! Men han savner en dronning ved sin side. Marie-Louise von Franz (1980, s. 83) påpeger, at et kongerige, der mangler en dronning, er i psykisk stagnation og har et stort behov for energifornyelse. Dronningen i et eventyr står for det kvindelige aspekt og eftersom hun initialt mangler i dette eventyr, tyder det på en ubalance mellem maskuline og kvindelige principper i Kongeriget. For at nå en balance mellem disse behøver man adgang til bevidsthed om både Logos, dvs. struktur og orden, og Eros, dvs. følelser og instinkt. Den egentlige hovedperson i eventyret er prinsessen, den yngste datter. Hun lever i sin egen drømmeverden, hvor hun længes efter nogle syngende blade, hun har hørt om. Uden noget egentligt kvindeligt forbillede, lever hun sit liv i passiv venten.

Den indre længsel efter Naturen

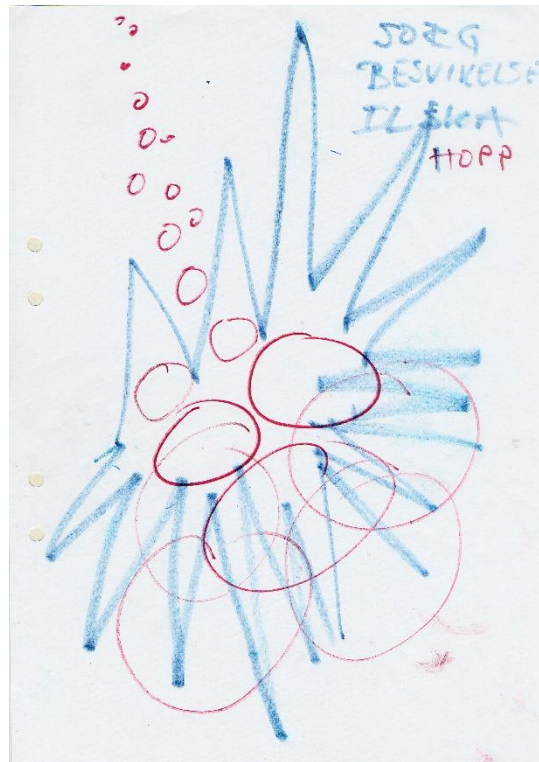
En dag skal kongen til marked. De to ældre prinsesser overøser ham med ønsker om juveler og smukt tøj, men den yngste prinsesse ønsker sig bare de syngende blade. Hendes indre længsel efter bladene kan ses som den helt nødvendige gnist af initiativ, som sætter de sovende energier i gang. Bladene minder om den stærke indre længsel efter kontakt med både den indre og den ydre natur, fælles for alle mennesker. Meredith Sabini beskriver i *The Earth has a Soul* (2002, s. 99) hvordan Jung så naturen som et arketyrisk symbol for Selvet. Naturen når menneskets inderste kerne, det personligt menneskelige og numinøse, som forbinder mennesket med skabelsen og evolutionens gang gennem æoner. Eventyret lærer os, at hele denne arketyriske urkraft findes symbolsk tilgængelig i et eneste blad, for den som kan se og høre! Men det er ikke så let at finde det blad! Eventyret viser, at adgang til naturens egen energi kræver stor anstrengelse og opofrelse.

Kongen har ikke fundet bladene på markedet og har næsten opgivet håbet, da han på vej hjem pludselig hører yndig musik fra en busk ved vejkannten. Det må være de blade, prinsessen talte om! Men da kongen vil gribe de syngende blade, lyder en kraftfuld stemme fra under jorden. Prins Hat viser sig og siger, at løvet tilhører ham. Han vil dog bytte bladene mod, at han får det første, som kongen møder, når han kommer hjem. De indgår aftalen, og kongen er fornøjet med sig selv hele vejen hjem ... indtil han møder prinsessen, som kommer løbende for at tage imod ham. Lamslået bliver kongen helt ude af sig selv af sorg, men et løfte er et løfte, og han holder sit ord! Prinsessen græder, de tager afsked, og så vips, som det kun sker i eventyr, forsvinder hun ned i underverdenen!

I underverdenen

At havne i underverdenen betyder rent symbolsk iflg. von Franz (1970, s. 58) at der er sket en fuldstændig adskillelse fra tidligere adfærd og tænkemåde. At være i underverdenen stiller alt i det almindelige liv på spidsen og er den eneste måde at åbne psyken for det ubevidstes dybe mysterium. Konkret kan det være pludselig sygdom, arbejdsløshed eller noget andet uventet, som tvinger individet mod noget hidtil ukendt. Rejsen ned i underverdenen er en ofte forekommende symbolik i eventyr og myter og den nødvendige ingrediens i psykens helende forvandling, som Jung benævnte den 'transcendente funktion' (CW 8, par.131 ff.). Det er i underverdenen, transformationen sker, og hvor prinsessen, kvinden, kan lære, hvem hun egentlig er. For prinsessen i eventyret ligesom for kvinden i terapien, er det den kvindelige datter-

arketypiske energi, som Pia Skogemann beskriver i sin bog *Kvindelighed i vækst* (1984, s. 95f), der skal fremmes, for at den selvstændige kvinde kan vokse til et individ i egen ret.

Mødet med prinsen

I underverdenen møder prinsessen sin prins. Men der er noget mærkeligt ved mødet! Hun får ham aldrig at se men møder ham kun i mørke. Men som den drømmer hun er, falder hun snart for de søde ord og svarer villigt: *”Jo, jeg vil alt det, som du vil!”* Dette vigtige stadium i Jegets udvikling kalder Erich Neuman for *”dødsbrylluppet”* (1956, s. 57). Det lyder barsk, men ses som den nødvendige proces, der skal til for at forvandle den passive pige-brud til moden kvinde. Præcis som i den græske myte om forvandlingen af pigen Kore til kvinden Persefone, er det nødvendigt for prinsessen at blive i underverdenen i længere tid for at hendes jeg skal modnes og hendes følelsesliv differentieres. I den tid lever kvinden temmelig fornøjet med sin spøgelses-elsker, som Marion Woodman udtrykker det i et forelæsningsseminar om *The Demon Lover* (Audio, 1980). Udtrykket henviser til, når en kvinde lever i sin egen fantasiboble uden at tage egne beslutninger, og følelsesmæssigt hellere vil være afhængig af sin natlige elsker i en fantasiverden, end hun vil leve i en virkelig hverdag. Denne tilværelse kan synes selvmodsigende. Det er netop det, som er problemet og selve grunden til medafhængigheden. I eventyret vil prinsen for enhver pris beholde hende i den *’dejlige ubevidste verden’*, og så længe hun ikke finder på at ville ud af boblen, er alt fryd og gammen. Skulle hun ønske det, springer det hele.

”Jeg har ikke kræfter til af gå ... eller forlade ham ... det er jo ham som bestemmer, hans stemme er altid

højere, jeg kan ikke engang blive vred længere... for så bliver han bare endnu vredere ... Jeg ved ikke, hvad jeg skal gøre, det er nok for sent for mig”

Naturens egen søgen efter balance

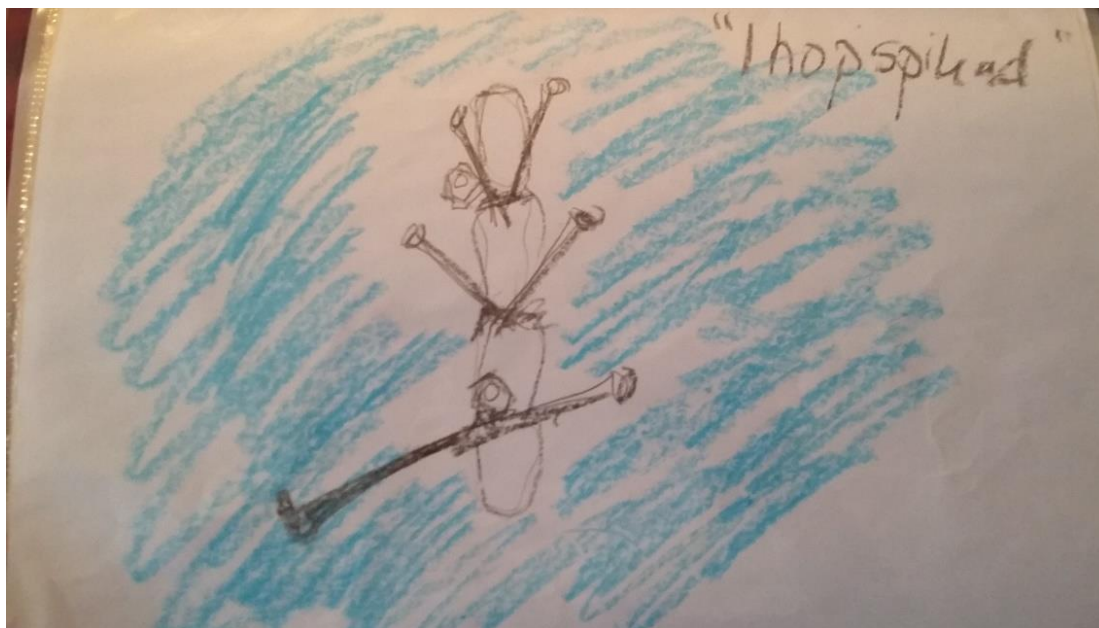
Men intet varer evigt! Snart svinger naturens egen energi som et pendul til den modsatte side, i sit forsøg på at opnå balance. CG Jung skrev om dette naturens pendulfænomen (som han kalder *enantiodromia*) i *Forvandlingens symboler* (CW 5, par. 581) og formulerede det som et vigtigt trin i individuationsprocessen. Eventyret viser hvordan prinsessen i begyndelsen er helt blind, idet hun ikke kan eller må se sin prins, hvilket på et symbolsk plan er at være blind for sin egen indre styrke, sin animus. Da de magiske kræfter senere skifter, byttes rollerne om, og det er prinsessen, som ser, mens prinsen bliver blind. Først efter overvindelsen af mange vanskeligheder helt til slut i eventyret, får de begge deres fulde syn og kan dermed begynde at relatere til hinanden på en jævnbyrdig og balanceret måde. *Ikke ukritisk at følge andre, men tage egne beslutninger og dermed se for sig selv, er nødvendigt for den personlige udvikling.* For en kvinde handler individuationen om at integrere animusaspektet, dvs. den psykiske såvel som den fysiske handlekraft (Skogemann 1984, s 105 ff.). Alt andet underminerer det personlige valg og involverer ikke den frie vilje.

”Jeg ved ikke, hvad jeg føler eller hvad der sker med mig, jeg føler mig halv i kroppen ... halvdelen af mig føles som et træ fyldt med liv, den anden halvdel har slet ikke noget liv”

Hvis man prøver at undgå noget vanskeligt, eller hvis man kæmper med slem smerte i kroppen, kan det være svært at udtrykke følelser verbalt. Oplevelserne kan da helt blokeres fra bevidstheden og i stedet for

rettes negativt mod ens egen krop. Sådanne følelser kan holdes 'gemt i kroppen' i lang tid og kan kun nås gennem indre billeder, symboler eller drømme.

Forvandlingen i eventyret

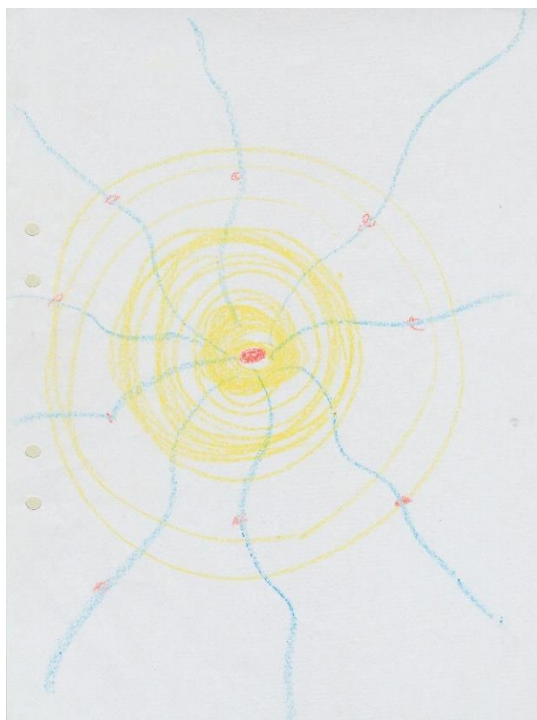
Prinsessen i eventyret bærer mange diffuse følelser i sig, og læseren af eventyret følger hele forvandlingsprocessen, som føles tydeligere, efterhånden som symbolikken i eventyret udvikles. Hvordan sker da forvandlingen?

Kongen i eventyret har giftet sig igen, så der findes en ny dronning i kongeriget, hvilket indebærer tilgængelighed af en ny feminin energi. En stærk katalysator for forvandlingen i dette eventyr kommer fra et spørgsmål, der stilles af den nye dronning: *“Hvordan ser han ud, din Prins? I har så smukke børn, din Prins må være en skøn mand at se på!”* Spørgsmålet er dobbeltbundet. Det kan lyde uskyldigt, men dronningens blide stemme bærer en anden mørkere dagsorden. Skamfuldt indrømmer prinsessen, at hun aldrig har set sin mand. Spørgsmålene og forvirringen hænger tungt i luften! Efter lang tid med fokus på børn og hverdagsliv, tager vor heltinde endelig et tag i sig selv og begynder at lytte til sin egen indre stemme som har været døvet i mange år.

“Hvad er dette? Er dette alt? Skal det være sådan hele livet?” Jeg ved slet ikke, hvem han er ... Han er aldrig hjemme, det er mig, der passer det hele... ”

I lyset af sin egen længsel efter klarhed, bestemmer hun sig for at nu er det nok. Nu vil hun se hvem hun lever med, og hvad hun selv vil i livet. Men det er ikke en let vej for hende. Hun er så vant til sit eget gamle adfærdsmønster og sidder så fast i sine dag/natfantasier, at hendes forsøg på at forstå sin situation bedre medfører omvæltende konsekvenser. Krisen bliver altomfattende. Pludselig forsvinder alt det vante omkring hende, det underjordiske slot, den tilvante bekvemmelighed. I panik ser prinsessen sin elskede i et helt andet lys, og hun vil pludselig beholde det som var! Angsten for det ukendte vokser!

“Nej, lav ikke om på noget, bliv her ... det er bedre at beholde det, jeg kender til, selv om det egentlig ikke er godt for mig’. Jeg tør ikke, det er farligt derude ... alle disse ukendte mennesker...”

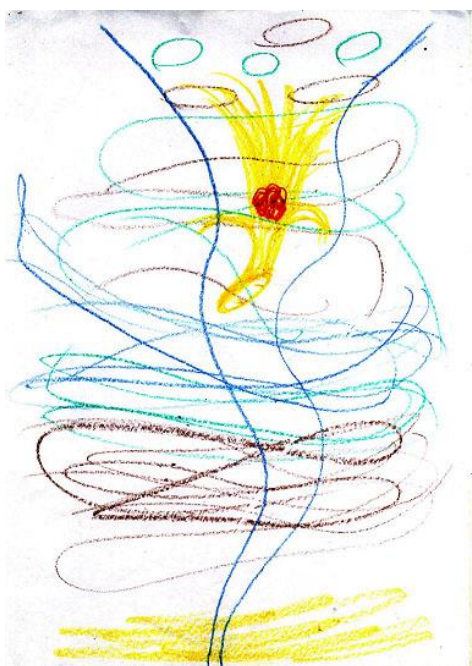
Når bevidstheden vokser, forsvinder fornemmelsen af den trygge Edens lysthave, som von Franz (1980, s. 111) udtrykker det. Den lille families tidligere bekvemme bolig forvandles til en rå hule fuld af slanger og frøer. Dette kan synes ubehageligt, men symbolsk set findes der en dyb visdom om livet hos disse dyr! Hulen har også vigtig symbolsk betydning som den samlende kontakt mellem underverdenen, den daglige tilværelse og drømmeverdenen. Nu begynder det som CG Jung i *Forvandlingens symboler* (CW 5, par.308-309) kalder den *'lange nattefærd'*, som indebærer, at nu begynder sjælerejsens strabadser og vanskeligheder for alvor.

Overgivet til skæbnen

Uden for hulen bliver prinsen blind, og det er prinsessen, som må begynde at handle og lede deres vej frem. På den første kortere del af rejsen må hun give de tre børn fra sig, og i et forvirrende hændelsesforløb forsvinder prinsen i en stærk blæst som en fugl i himlen. En der forvandles til en fugl der flyver bort, kan iflg. von Franz (1980, s. 54), ses som symbol på et flygtigt ønske, som er uden menneskelig erfaring og ikke forankret i kroppen. At miste 'ånden' kan iflg. Jung (CW 5, par. 484) symbolsk ses som at miste sin kontakt med livet. Prinsessen i eventyret har ligesom kvinden i terapien virkelig mistet ånden og er nu i den svære beslutningsproces. Dette er tiden, hvor man er på vej til at opgive det gamle, men stadig er i et mellemstadium, inden det nye fødes! Oplevelsen ryster prinsessen i marv og ben, men gør hende imidlertid fast besluttet på at finde sin prins og sin familie igen, om hun så skal søge efter dem alle sine dage!

”Jeg er spændt i hele kroppen, kan ikke trække vejret ... det føles som om jeg har et gitter foran mig ... jeg er bare bedrøvet og vred og skadet...”

Den ensomme vandring

I de ensomme timer, som bliver til dage og måske år, lærer prinsessen sig at se trods uvished og mørke rundt om sig. Det sidste hun hørte, da prinsen forsvandt, var, at den eneste mulige hjælp kan findes hos trolden, dybt i den mørke skov. Den lange rejse gennem den mørke skov, har stærk symbolsk betydning, da det kun er her, prinsessen kan møde sin egen vilde side og forvandles til moden kvinde. I den populære bog *'Kvinder som løber med ulve'* og audioserien om *'Mother Night'*, beskriver Clarissa Pinkola Estés (1992; 2010), hvordan kvinder både har brug for menneskelig tid og vild tid for at lære sig selv at kende og for at lære sig at se i mørke. Ofte behøver man at genbesøge skoven flere gange i livet for at mindes om sjælerejsen og for at få tilgang til naturens næring. Og nu er det 'vild tid' for prinsessen i eventyret, der går

gradvist dybere ind i den mørke, nordiske skov, hvor de rigtig gamle trolde bor! De besidder ældgammel visdom, og i mødet med tre gamle troldkællinger får prinsessen både råd og advarsler om livets gang. Men man skal ikke tage for givet, at alle magter at klare forløbet! Intentionen og ønsket om frigørelse i hverdagslivet findes måske, men hvis ikke de tre trolde råd og visdom følges og respekteres, kan det medføre, at den svære rejse bliver til intet eller glemmes! Resultatet kan da blive en livslang renden vild i urskoven, helt udleveret til urkræfters ve og vel!

“Det er for svært ... jeg klarer det ikke selv ... jeg havde det bedre som jeg havde det før ... selv om jeg ikke var lykkelig. Jeg ønsker, at jeg aldrig havde forladt ham ... det er for hårdt at være alene.”

Pinkola Estés (1992, s. 304 ff.) advarer om, at hvis der ikke gives mulighed for at finde næring for sjælen, kan det føre til både medafhængighed, misbrug og fysisk eller psykisk sygdom. Kvinder behøver tid i det vilde, for at få næring og større bevidsthed, for at forstå, hvad der er godt og hvad der er rent destruktivt og skadeligt i relation til såvel en selv som til andre. Den vilde tid giver vejledning i, hvordan man kan leve i den menneskelige tid. Trolde, de ældre kvinder, kan vejlede de yngre både med hensyn til relations- og arbejdsproblematik.

“Skal jeg blive eller skal jeg gå...?”

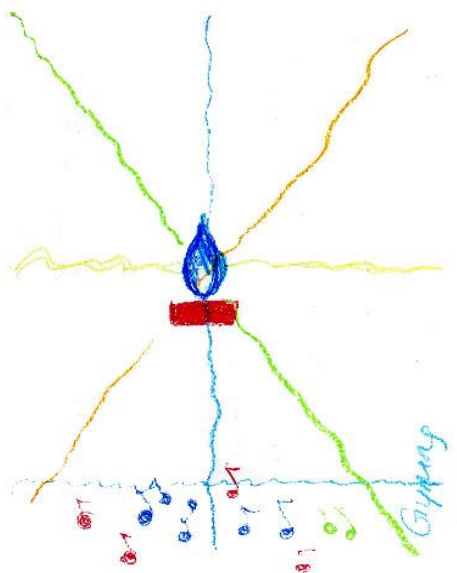

Mødet med heksen

Den sværeste beslutning, helt nødvendig for den individuelle udvikling, sker i mødet med heksen, som bor i den mørkeste del af skoven. I *The Book of Symbols* (Ronnberg & Martin, 2010) beskrives heksen som en kvinde med evne til at se fortiden og forudse fremtiden. Hun kan hele det sårede hjerte, men også både give og tage liv. Hun kan være ung, smuk og seksuelt attraktiv eller en gammel kælling med kroget næse og spids hat, som elsker at flyve rundt på sin kost i måneskin! I mødet med heksen får prinsessen at vide at det er hende som holder prinsen fanget med søvndrik. Prinsessen følger trolde råd og holder hovedet koldt;

hun væver et stykke tøj af den fineste guldtråd, hvormed hun smukt draperer sin enkle bolig, og forbereder et måltid af bedste kvalitet, som hun inviterer Heksen og dennes steddatter med til. Både vævningen og tilberedningen af måltidet har stærk symbolsk mening i den alkymistiske forvandlingsproces. Vævning er en vigtig del i den nordiske mytologi, hvor Nornerne fra deres plads ved rødderne af verdenstræet Yggdrasil, bearbejder det forgangne og væver fortid og fremtid ind i nuet (Eriksson, 2012, s. 44). Først da prinsessen har sammenvævet sine oplevelser og den nyvundne visdom fra skoven (og kvinden i terapien har lært at reflektere, følelsesregulere og forankre sig i kroppen), er hun parat til at vække den sovende prins og få adgang til sin fulde indre drivkraft (animusaspektet). Men det tager lang tid at vække prinsen! Prinsessen bliver desperat og mister næsten troen på overhovedet at kunne befri prinsen. Magtesløshed og selv-usikkerhed gør, at hun næsten falder tilbage i det gamle adfærdsmønster og opgivenesshed. Pinkola Estés (1992, s. 320 ff.) advarer om, hvordan det kan ende, hvis *ikke* destruktive attituder og relationer kappes. De destruktive energier kan holde en kvinde fanget og forgifte hendes sjæl, så hun aldrig bliver fri.

I sin sjælenød får prinsessen pludselig uventet hjælp fra heksens steddatter, som har set hendes kamp. Hun griber ind, så prinsen ikke drikker det sovemiddel, som heksen har givet ham hver aften. Da det går op for ham, hvem prinsessen er, bliver glæden stor. Heksens steddatter indser, at hun også er et offer og dermed en fange mod sin vilje. Sammen planlægger de tre heksens død, og de ved, at det eneste som kan dræbe hekse i eventyrets verden er at kaste dem ned i kogende vand! I *The Archetypes and the Collective Unconscious* (CW 9i, par. 179) skriver Jung, at det kun er ved høj temperatur, dvs. gennem en stor energianstrengelse, at gamle mønstre kan frigøres og forvandles til noget nyt.

Når enden er god er alting godt?

Eventyret om *Prins Hat* er en meget dynamisk fortælling som fremhæves gennem tretallet. Symbolsk indeholder tretallet iflg. von Franz (1970, s. 39) en stærkt fremadstræbende psykisk energi ofte forekommende i eventyr, som de tre ting der skal ske for at forvandlingsprocessen kan gå sin gang. *For det*

første er det helt nødvendigt, at prinsessen foretager den lange rejse *helt alene*. Kun på denne måde kan hun tage imod visdomsgaverne fra troldene. *For det andet* behøver hun *tid til at væve*, det vil sige bearbejde og indoptage gaverne, så hun forstår, hvordan hun skal omsætte kundskaben i praksis, når hun møder Heksen. Og *endelig* skal denne proces vække hendes sovende animus så hun kan *tage kontrollen over sit eget liv*. Ved eventyrets slutning kommer så prinsessen og hendes prins lykkeligt tilbage til hans slot, hvor de mødes af deres tre børn og prinsens tre søstre. Alt er fryd og glæde! Som en påmindelse om den lange sjælens rejse står de syngende blade i fuld pragt udenfor slottet og får forbigående vandrere til at lytte til sjælens musik, når den kalder.

Eventyret minder os om, hvor vigtigt det er at træffe et valg og tage en beslutning. Valget står mellem fortsat at leve ubevidst som i en fantasiverden, der er årsag til medafhængighed og misbrug, eller som den jungianske analytiker James Hollis (2009) beskriver det, vælge den svære livsrejse *'gennem den mørke skov,'* som giver adgang til nyt liv fra eget potentiale. Kvinden i terapien kom gennem hårdt arbejde frem til sine egne valg. Hun kunne bryde ud af ubevidstheden, blindheden og døvheden for sin indre stemme og sige: *'Nu er det nok!'* til den destruktive partnerrelation, som gjorde hende syg i både krop og sjæl.

"Jeg er fri til at danse!"

Litteraturliste

- Erikson, J. Rune Magic and Shamanism, Original Nordic Knowledge from Mother Earth. Umeå, Sweden: Norrshaman. 2012.
- von Franz, M. L. The Interpretation of Fairy Tales. Boston & London: Shambala. 1970, (revised ed. 1996).
- von Franz, M. L. The Psychological Meaning of Redemption motifs in Fairytales. Toronto, Canada: Inner City Books. 1980.
- Hollis, J. Through the Dark Wood, Finding Meaning in the Second Half of Life. Sounds True Audio Learning Course, USA: SoundsTrue.com. 2009.
- Holmberg, Å. Prins Hat under jorden. Denmark: Carlsen, 1983.
- Jung, C.G. Collected Works 5, Symbols of Transformation. Read, H.; Fordham, M.; Adler, G.; McGuire, W. (Eds.) Bollingen Series, Princeton: Princeton University Press. 1912/1952.
- Jung, C.G. Collected Works 8, The Structure and Dynamics of the Psyche. Read, H.; Fordham, M.; Adler, G.; McGuire, W. (Eds.) Bollingen Series, Princeton: Princeton University Press. 1960/2008.
- Jung, C.G. Collected Works 9i, The Archetypes and the collective unconscious. Read, H.; Fordham, M.; Adler, G.; McGuire, W. (Eds.) Bollingen Series, Princeton: Princeton University Press. 1969.
- Neumann, E. Amor and Psyche, The psychological development of the feminine. N.Y: Bollingen Series LIV, Princeton University Press. 1956.
- Ronnberg, A.; Martin, K. (Eds). The Book of Symbols, The Archive for Research in Archetypal Symbolism, (ARAS). Köln: Taschen. 2010.
- Sabini, M. (Ed). The Earth has a Soul, C.G. Jung on Nature, Technology & Modern Life. Berkley California: North Atlantic Books. 2002.
- Skogemann, P. Kvindelighed i vækst, Om at realisere sig selv i Jungsk betydning. Aalborg: Lindhardt og Ringhof. 1984.
- Swahn, J. Ö. Svenska Folksagor. Stockholm: Albert Bonniers Förlag. 1959.
- Pinkola Estés, C. Women Who Run With the Wolves, Myths and Stories of the Wild Woman Archetype. N.Y: Ballantine Books. 1992.
- Pinkola Estés, C. Mother Night, Myths, Stories & Teachings for Learning to See in the Dark. Sounds True Audio Learning Course. Boulder CO, USA: SoundsTrue.com. 2010.
- Woodman, M. Emily Dickinson & the Demon Lover. Audio Recording, Toronto, Canada: Marion Woodman Foundation. 1980.

Om Charlotte Sjöström

Jungiansk analytiker fra C.G. Jung Instituttet i København,
Aut. psykoterapeut, aut. fysioterapeut, specialist i Psykosomatik,
Master's degree i Creative Arts Therapy.

Charlotte har international klinisk erfaring gennem mere end 30 år.
Hun arbejder nu i privat praksis i Stockholm.